

POKORNÁ I SEBEVĚDOMÁ MICHAELA FUKAČOVÁ

Když jsem před lety studovala na brněnské muzikologii, vedl naši katedru respektovaný (a poněkud obávaný) Prof. Jiří Fukač. Myslím, že nás všechny odzbrojovala jeho občasná proměna z přísného pedagoga ve zjhlého otce – to když se skromně zmiňoval o své „Míše“. Michaelu Fukačovou jsem poprvé slyšela v roce 1993 v Martinů 1. koncertu s Českou filharmonií. Vedle jejího muzikantství a náruživosti mi utkvěly i pohledy členů kontrabasové skupiny. Myslím, že pánové plně sdíleli mé vjemy a navíc neskrývaně oceňovali ženskost dámy s violoncellem. Letos v únoru vystoupila Michaela v Praze se Symfonickým orchestrem Českého rozhlasu. Pod taktovkou Jana Kučery uvedla Koncert e moll Edwarda Elgara.

Máte nastudováno úctyhodné množství děl, jaké místo ve Vašem repertoáru zaujímá právě Elgarův koncert?

S tímto koncertem jsem se seznámila už za svých studií, a to díky nahrávce s proslulou Jacqueline du Pré. Její podání na mě zapůsobilo úchvatně a přirozeně mě inspirovalo k nastudování koncertu. Byla jsem dokonce natolik okouzlena, že jsem si naplánovala studijní pobyt u Jacqueline. Získala jsem i potřebné stipendium, Jacqueline však v roce 1987 zemřela... Stipendium jsem pak použila ke studiu u jejího učitele, profesora Williama Pleethe. Bylo pro mě krásným zážitkem chodit na hodiny a studovat Elgarův koncert přímo v místě, kde kdysi studovala i Jacqueline. Cítila jsem se tak jakoby ve spojení s ní...

Elgarův koncert je mi hudebně blízký svou bohatou charakterovou výrazovostí. Vybrala jsem si ho i pro svoji první (shodou okolností také poslední ☺) nahrávku pro Supraphon. Spolu s Liborem Peškem a Filharmonií Brno se nám tehdy podařil snímek, ze kterého mám dodnes radost.

Na světových koncertních pódiih jste se prosadila po opakovaných úspěších v řadě významných soutěží (P. I. Čajkovského v Moskvě, Pražského jara, W. Naumburga v New Yorku). Máte soutěživost v krvi?

Nejprve podotknu obecně, že soutěživost máme v krvi všichni. I v přírodě všechno soutěží o své místo na slunci. Soutěživost nás vede za vítězstvím v životním boji a má v sobě zdravý náboj síly, která se dá použít k růstu, k práci na zdokonalování sebe sama. V jisté fázi člověk pochopí, že soutěží jen sám se sebou, soutěživost s druhými odpadá a je nahrazena spíš soucítěním... Energie, která se projevovala jako soutěživá, se místo polohy „já – proti“ přenesla do polohy „já – pro“... Co se týče historie mé vlastní soutěživosti, ano, dokázala jsem ji v sobě silně mobilizovat, když bylo potřeba. Často mi pomohla postoupit o kus dál v mém snažení. A dařilo se mi i rozpoznat nebezpečí, které hrozí, když tendence egoistické soutěživosti není ovládnuta, ale ovládá nás. Díky tomuto pochopení jsem také poznala, že pravá a plnohodnotná krása nevyrůstá ze soutěživosti, ale z radosti sdílení.

Studovala jste u legendárních violoncellistů, můžete na některé zavzpomínat a říct nám, co si z jejich odkazu nesete celým svým životem interpretky?

Kdybych měla na všechny zodpovědně vzpomenout, bylo by to na moc dlouhé povídání - Paula Torteliera, André Navarru, Bløndal-Bengtssona, Uzi Wiesela, Errki Rautia a další. Vždy se mi ale vybaví taková moje základní trojice: Havlík - Večtomov - Rostropovič. Každý z nich měl pro mě svůj osobitý význam, každý mě svým způsobem nasměroval a inspiroval, všechny tři jsem zbožňovala a po všech se mi stýská.

Dovolte, abych zmínila i Vašeho tatínka, vynikajícího muzikologa, publicistu, vysokoškolského pedagoga Jiřího Fukače. Vstupovali jste často do debat na téma interpretace?

Málokdy, spíš výjimečně, třeba když mě chtěl táta inspirovat k čistější stylovosti v oblasti staré hudby. Věnoval mi na toto téma pár knih, abych se poučila o tzv. autentické interpretaci - ale já jsem byla poněkud svěhlavá, než abych se jimi nechala příliš ovlivňovat, a šla jsem si dál svojí oblíbenou intuitivní cestou. Táta byl vždycky tolerantní a můj přístup respektoval bez problému. Nemluvili jsme sice o interpretaci, ale zato jsme spolu často hráli. Při každém studiu nového díla mi byl vždy prvním obětavým a spolehlivým pianistou.

Vybavíte si okamžik, kdy jste sama dospěla k přesvědčení, že jste „hudebně dospělá“?

Bylo to v době mých studií u Rostropoviče, který mě tak nějak vrátil sobě samotné. Jako každý dobrý učitel, když uzraje čas. Pamatuji si, že to byla velká úleva, přestat se pít po dalších názorech na to, jak by co mělo znít, po dalších radách, jak držet smyčec... V tomhle byl pro mě Rostropovič ideálně načasován, jednoduše mě zbavil těch věčných otázek. Mj. také tím, že na ně nedával běžné odpovědi, ale naznačil, že je nutné jít přímo k vlastní představě spojené s vůlí, do míst, odkud každý projev pramení.

Co Vás na Vaší profesi nejvíc těší, co naopak zatěžuje?

Začnu tím zatěžujícím: na koncerty musím cestovat, publikum do mé vísky nepřijede! Nerada balím kufr, nerada odjíždím od rodiny. Dokud byli kluci malí, cestovali se mnou, ale teď jsou školou povinní a už to není tak jednoduché. Co mě těší? Hudba je jednou z možností, jak vyjádřit nevyslovitelnou krásu – tenhle zázrak rozechvění duší rozechvěním strun mě stále fascinuje.

Jak prožíváte vlastní chvíle na pódiu?

Tuhle se mě na to po koncertě ptala kamarádka: Míšo, jak to děláš? Odpověděla jsem – víš, musím se úplně ponořit, jinak by mě asi trefilo! ☺ Vystupovat na pódiu není lehké. K perfektnímu výkonu je zapotřebí symbióza naprosté pokory s naprostým sebevědomím. Mým přáním je podávat takové výkony, které by byly působivou výpovědí. Výpovědí, která svým nábojem opravdovosti dokáže povznést a potěšit. O to se snažím a pokaždé k tomu potřebuji jistou dávku odvahy a důvěry. Aby čisté radosti z krásy hudby a jejího sdílení nestálo nic zbytečného v cestě.

V čem máte za violoncellem jako žena výhodu – existuje nějaká?

Přemýšlím, a jako první mě napadá – v tom, že nemusím být při koncertech zašněrovaná do fraku! Pátrám dál, ale jinou výhodu už nenacházím...

Máte jako matka dvou jedenáctiletých synů o následovníky postaráno?

Nemyslím, že by moji chlapci směřovali k hudební profesi. Alexander nás už někdy před rokem uplatil svým kapesným, abychom ho nadále netrápili lekcemi klavíru. Eventuálně by prý hrál na jiný nástroj, ale jen v případě, že to bude nástroj bez rytmu – to je totiž příliš stresující... Filípka se mi zatím daří – byť po menších bojích – vozit do hudební školy. Přestože má evidentní talent, nezdá se, že by se to vyvinulo ve vážný zájem. Nijak si s tím nelámu hlavu, myslím, že je spousta jiných možností, jak mohou uplatnit svou tvořivost.

Se svými dvojčaty a švýcarským manželem bydlíte v Dánsku. Jak se Vám tam žije?

Jediné, co mi tu trošku chybí, je delší a stabilnější léto. Jinak má Dánsko velmi milou atmosféru klidu a pohody. Je příjemně dospělé, lidé cítí přirozenou zodpovědnost za stav věcí, chápou vlastní aktivní úlohu. I tady se najdou výjimky, ale jsou spíš jen potvrzením pravidla.

Můžete našim čtenářům prozradit, jak jste do Dánska vlastně doputovala?

Jednoduše vyjádřeno – zanesl mě sem osud, možná i touha či iluze. Ty nás často vláčejí z místa na místo. Jako studentka AMU jsem byla vnitřně nastavena na volnost a život v podmínkách svobody. A tak, když se ve škole objevil krásný severský princ a nabídl mi půl dánského království, neváhala jsem a roku 1985 s ním odešla ☺ Začátky byly ovšem tvrdým rozčarováním z mých iluzí (mj. o tom, že by vnější svoboda byla zdrojem štěstí...). I moje manželství se po několika letech rozpadlo, a byť mě to tehdy ještě táhlo do rodné země, byla jsem v Dánsku přece jen už příliš zabydlena. Po setkání se svým nynějším manželem jsem se odstěhovala z Kodaně do malé vesky v srdci dánské přírody. Až tady se mi podařilo, konečně se vyrovnat se svým přesazením a místo stýskání a naříkání se zadívat na svět čerstvými, vděčnými očima. A také pochopit, že nikoliv s vnější svobodou, ale až se znovunalezením vrozené vnitřní svobody ustává náš boj, naše usilování o životní naplnění, že až tady začíná pravé žití.

Na Vašich webových stránkách www.fukacova.com se mohou návštěvníci potěšit pohledem na nádherné fotografie, jejichž jste autorkou. Přemýšlela jste někdy o tom, zda byste dokázala od základu změnit své profesní zaměření?

Děkuji za kompliment. Nejsem fotograf profesionál, jen nadšený amatér. Sama jsem si definovala rozdíl asi tak, že profesionál má jasnou vizi, jak má dílo vypadat. Amatér se kochá krásou a semo tamo z toho vyleze i něco pěkného... To je můj případ. Vidím zkrátka kolem

tolik krásy, že mi to nedá nezachytit ty prchavé okamžiky a dělit se o jejich kouzlo s těmi, kdo mají zájem.

Jinak o změně profese jsem opravdu uvažovala, hlavně v období, kdy jsem byla ze zdravotních důvodů nucena přestat hrát, a nebylo jasné, jestli ještě někdy začnu. (Měla jsem tzv. zmrzlé rameno, které se upravilo po dvou letech – a týden před plánovanou operací!) Brala jsem tuhle profesionální pauzu jako dar, bez hořkosti a bez obav, jak všechno dopadne. Bylo to období mnoha nových objevů a ukazovaly se i další eventuální možnosti působení, dokonce jsem začala i skládat, což bych sama opravdu nikdy nepředpokládala! ☺ Nevím, jestli by se mi v oblastech, které mě lákaly a přicházely v úvahu, ještě podařilo získat tolik technického zázemí a zkušeností, aby byly výsledky přesvědčivé. Ale rozhodně bych se nebála konfrontovat své síly na novém poli.

Vedle fotografie máte rovněž talent k malování, fascinuje Vás prý i psaní – píšete tedy?

Psaní mě baví, ano. Píši poměrně hodně, většinou v angličtině. Jsou to ponejvíce životní reflexe a básně – leží mi tady v computerovém šuplíku, ale nemám žádné ambice ke zveřejňování svých výtvorů. Jsou to věci, které se psaly tak nějak samy a pro sebe - z radosti z tvorby, v okouzlení z toho, jak se tvořivá síla v nás projevuje a promítá obsah do formy, v tomto případě do slov.

Do čeho dále investujete energii a síly (třeba i fyzické)?

Co se časových investic týče, jsem nejraději se svými dětmi. Uvědomuji si, že za pár let už se mi budou pomalu stěhovat z domova, a tak si užívám jejich přítomnosti. Moje fyzické síly jdou hlavně do cella - vždyť hrát je pěkná dřina! Relaxuji nejraději v přírodě. Mám to štěstí, že žiji v jejím středu. Jakmile mám možnost, vybíhám z domu (nejraději jen sama se svým fotoaparátem) na procházky k moři nebo do lesa. Dřív jsem byla také náruživým zahradníkem, ale teď si dávám pozor na rameno, takže péči o zahradu převzal profesionál jménem Hans. Ten mě naprosto fascinuje, není na něm totiž vidět nejmenší námaha, s naprostým klidem provádí, co je třeba, a za dvě tři hodinky perfektně zvládne práci, která mně, celé udýchané, trvala týdny. Jinak se snažím udržovat kondici jógou a plaváním a svědomí mě stále nabádá, že by to chtělo pořádně přidat na intenzitě.

Co pro Vás dnes, při všech zkušenostech uměleckých i životních znamená hudba?

Hudba? Je pro mě zázrak... jako všechen život... jako každý nový tón, vylouděný z ničeho, z ticha... Znamená pro mě setkání s krásou, která se rodí v srdci a která se srdce zpětně dotýká. Hudbu vnímám i jako odraz samotného tajemství života, děje se a zní jen v přítomném okamžiku. Slyšíme vždy jen její zlomek, aktuální zvuk, ale krása a význam tohoto zvuku spočívá v jeho koexistenci s momentálně neznějícím zbytkem celku. Coby posluchači se můžeme těšit tímto děním, aniž bychom pronikli příliš hluboko do znalosti struktury. Coby aktivní spolutvůrci máme svoji představu o tom, jaký charakter, jakou barvu každá jednotlivá nota potřebuje, aby zazněla správně. To rozlišíme jen se znalostí celého díla a jeho

architektury; význam, který každé notě přisoudíme, je dán jejím vztahem k celku. Tak jako v životě - děláme jeden krůček za druhým, ale až s hlubším objevením souvislostí, s poznáním odkud a kam kráčíme, děláme tyto krůčky správně a vědomě.

Je postupem let (a ze země dánské) stále těžší udržovat kontakt s českým hudebním prostředím?

Zatím naše vazby docela přirozeně trvají. Zdejší orchestry na mě stále ještě pamatují, a i když nevystupuji v českých zemích příliš často, rozhodně se tu každou sezonu jednou dvakrát objevím.